

บทคัดย่อ

นางสาวสาวิณี สำเภา นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
สำนักงานสาธารณสุขอำเภอวังหิน อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลอง (Quasi – Experimental Research) แบบวัดผลก่อนและหลังการทดลอง (One Group pre-test post-test Design) มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ปลอดภัยจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรตำบลสูง อำเภอวังหิน จังหวัดศรีสะเกษ ที่มีผลระดับเอนไซม์โคลีนเอสเตอเรสในเลือดอยู่ในระดับไม่ปลอดภัย จำนวน 28 คน คัดเลือกโดยวิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ดำเนินการศึกษาระหว่างเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2567 ถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2568 เป็นระยะเวลา 12 สัปดาห์ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย 1) โปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ปลอดภัยจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ซึ่งพัฒนาขึ้นโดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ และ 2) แบบสอบถามเกี่ยวกับความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความรู้ การรับรู้ พฤติกรรมในการป้องกันตนเองจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชก่อนและหลังการได้รับโปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ปลอดภัยจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชของเกษตรกร โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ โดยใช้สถิติ Paired – sample t-test โดยใช้ข้อมูลที่นำมาทดสอบมีการแจกแจงแบบโค้งปกติ

ผลการวิจัยพบว่า ภายหลังจากได้รับโปรแกรม กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้นจาก 6.46 เป็น 10.86 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=-10.18, p<0.001$) คะแนนเฉลี่ยการรับรู้เกี่ยวกับการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชเพิ่มขึ้นจาก 27.89 เป็น 52.71 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=-21.00, p<0.001$) และคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการป้องกันตนเองเพิ่มขึ้นจาก 19.68 เป็น 41.32 คะแนน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=-26.14, p<0.001$) นอกจากนี้ เกษตรกรในกลุ่มทดลองมีแนวโน้มในการปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมมากขึ้น เช่น การสวมอุปกรณ์ป้องกันตนเองขณะฉีดพ่นสารเคมี การอ่านฉลากก่อนใช้ การอาบน้ำและเปลี่ยนเสื้อผ้าหลังการใช้สารเคมี รวมถึงการเก็บรักษาสารเคมีอย่างถูกวิธี ส่งผลให้ระดับความเสี่ยงต่อการได้รับพิษจากสารเคมีกำจัดศัตรูพืชลดลง

สรุปได้ว่า โปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ปลอดภัยจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืช โดยประยุกต์ใช้ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ สามารถส่งเสริมให้เกษตรกรมีความรู้ การรับรู้ และพฤติกรรมการป้องกันตนเองจากการใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชดีขึ้น จึงควรนำโปรแกรมดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมสุขภาพเกษตรกรในพื้นที่อื่นต่อไป

คำสำคัญ : โปรแกรมการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม, สารเคมีกำจัดศัตรูพืช, ทฤษฎีแบบแผนความเชื่อด้านสุขภาพ, เกษตรกร, พฤติกรรมการป้องกันตนเอง